

Vaasan yliopisto
UNIVERSITY OF VAASA

VTT

Palveluiden saavutettavuus maaseudulla

Jenni Vestinen, VTT & Heli Siirilä, Vaasan yliopisto

Maaseutututkijatapaaminen

28.8.2024, Runni

MAASEUTUPOLITIIKKA
LANDSBYGDPOLITIK

Maaseudun energia- ja liikenneköyhyys ilmiöinä (MaaElli) -hanke

Energiaköyhyys tarkoittaa mm. sitä, että kotitalous ei pysty hankkimaan välttämättömiä energiapalveluita kuten talon lämmitystä, valaistusta tai lämmintä vettä.

Liikenneköyhyys tarkoittaa, että ihmisellä ei ole mahdollisuutta kulkea kohtuullisella vaivalla, kustannuksilla ja ajassa päivittäisten tarpeidensa edellyttämällä tavalla.

Tavoitteena hankkeessa on lisätä tietoa ja ymmärrystä energia- ja liikenneköyhyydestä maaseutualueilla. Lisäksi etsitään keinoja ja toimenpiteitä, joilla aiheeseen voidaan vaikuttaa eri tasoilla.

Hanke:

Maaseudun energia- ja liikenneköyhyys ilmiöinä (MaaElli)

Hanketoteuttajat:

Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy ja Vaasan yliopisto

Rahoitus:

MMM/Makera

Hankkeen kesto:

5/2023 – 2/2025

Hankekumppanit:

Suomen evankelis-luterilainen kirkko /
Kirkkohallituksen Diakonia ja yhteiskunta -
yksikkö

Maaseudun Terveys- ja Lomahuolto ry /
Maaseudun tukihenkilöverkko

MaaEllin toimenpiteet 2023-2025

Tavoitteena on lisätä tietoa ja ymmärrystä energia- ja liikenneköyhyydestä maaseutualueilla. Lisäksi etsitään keinoja ja toimenpiteitä, joilla aiheeseen voidaan vaikuttaa eri tasoilla.

Energia- ja liikenneköyhyys maaseutu-kontekstissa

Kirjallisuus-selvitys, data

Energia- ja liikenneköyhyiden vaikutusten nykytila

Diakoniatyöntekijöiden haastattelut

Kyselyt

(diakoniatyöntekijät, maaseudun tukihenkilöverkko, Välitä viljelijästä -työntekijät, asukkaat, maaseutuyrittäjät)

Syvähaastattelut

* maaseudun asukkaat
* yrittäjät ja yrittäjäjärjestöjä

Tulosten ja toimintasuositusten laatiminen

Sidosryhmätyöpaja

Avoimet työpajat Maaseutuparlamentissa

Validointityöpaja

Liikenneköyhyyden viitekehys

Henkilö ei pysty toteuttamaan päivittäisiä liikkumistarpeitaan kohtuullisella vaivalla, kohtuullisessa ajassa ja kohtuullisin kustannuksin (saavutettavuusköyhyys)

Haittaa palvelujen ja aktiviteettien saavuttamista ja osallistumista

Liikkumiseen liittyvät yleiset ongelmat

Liikennehaitta (transport disadvantage)

Liikenteen epäoikeudenmukaisuus (transport inequity)

Liikkumisköyhyys (mobility poverty)

Liikkumis-
mahdollisuuksien puute

Joukkoliikenteen käytön ongelmat

Joukkoliikennehaitta (Transit disadvantage)

Sosiaalinen eksklusio (social exclusion)

Saavutettavuus-
köyhyys (accessibility poverty)

Tärkeät toiminnot eivät ole saavutettavissa (kts. määritelmä)

Fyysisen saavutettavuuden ongelmat

Haavoittuvaisuus/heikentynyt toimintakyky (Vulnerable/ impaired)

Liikenne-
köyhyys (transport poverty)

Liikenteen kohtuuhintaisuus (transport affordability)

Kotitalouden kyky hankkia perus liikkuminen oleellisiin toimintoihin

Avuntarve liikkumisessa

Riippuvaisuus toisista (rely on others)

Aikaköyhyys (time poverty)

Liikenteen ulkoisvaikutuksille altistuminen (exposure to transport externalities)

Altistuminen negatiivisille liikenteen vaikutuksille (esim. melu, sairastuminen saasteista)

Matkustamiseen kuluu liikaa aikaa

Asukaskysely

- Toteutettu ajanjaksolla 14.12.2023–15.1.2024
- Vastaajia 742

- Vastaajien ikä (n = 741):
 - **18–64-vuotiaita 77,4%**
 - Yli 64-vuotiaita 22,3%

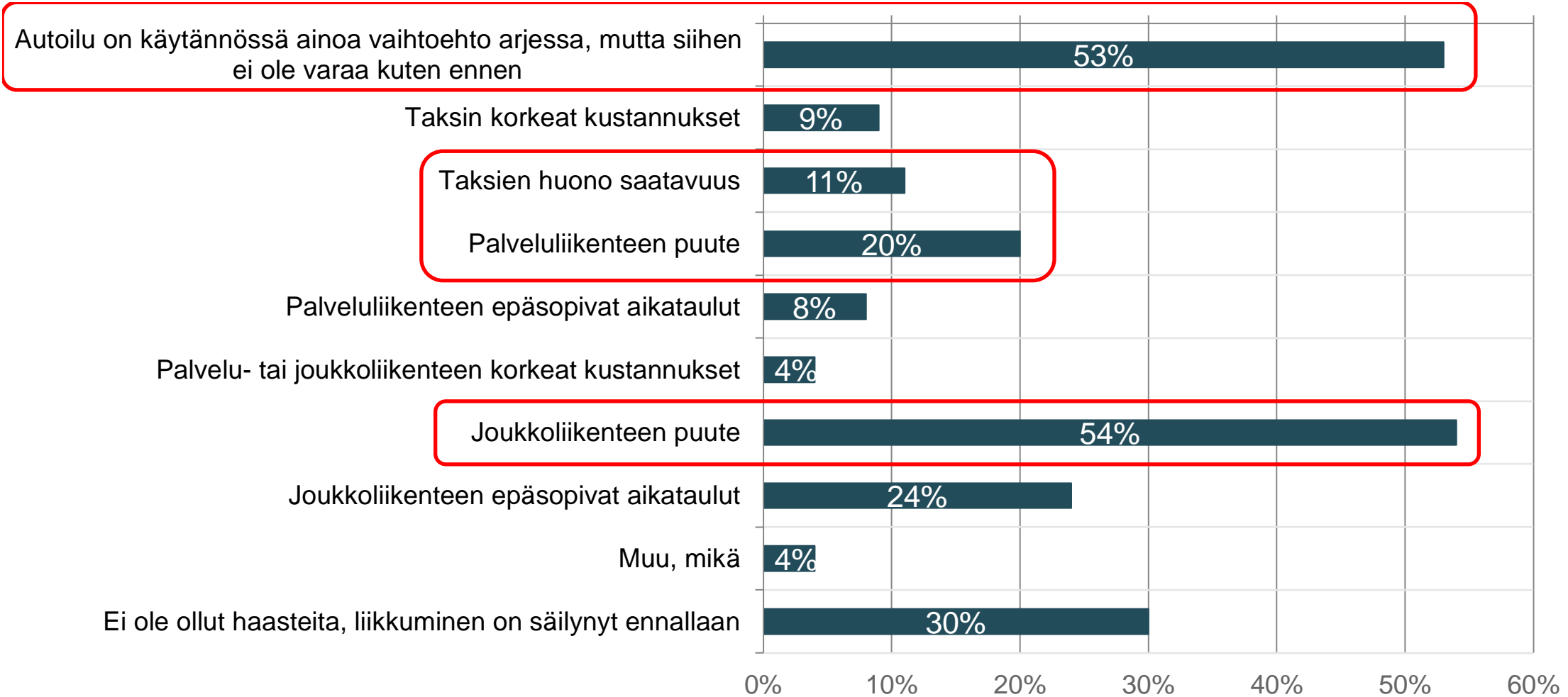
- Vastaajien asuinalue (n = 728):
 - **Haja-asutusalue 67,4%**
 - Maaseudun taajama tai kirkonkylä 23,1%
 - Kaupunki/ kaupunkimainen taajama 9,5%

Millaisia kulkemisen hintaan tai palvelutarjontaan liittyviä haasteita taloudessasi on ollut vuosien 2022 - 2023 aikana? (Voit valita yhden tai useamman vaihtoehdon)

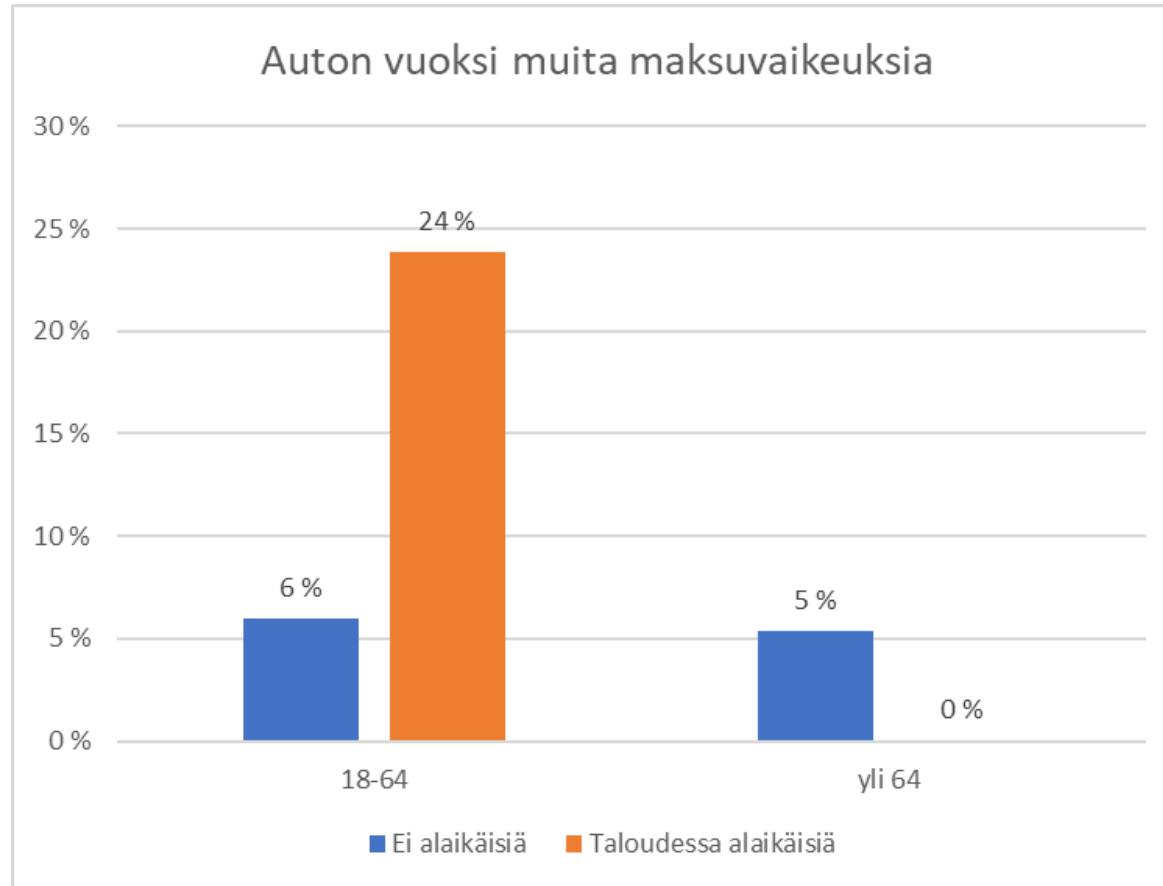

Vastaajien määrä: 738, valittujen vastausten lukumäärä: 1599

Muu, mikä: Tiestön huono kunto, autoilun pakollisuus

Asukaskyselyn liikennetuloksia

Yksi liikenneköyhyyden indikaattori:
Pakotettu auton omistaminen
(Forced Car Ownership): omistaa vähintään yhden auton ja on vaikeuksia muissa elämiskuluissa (esim. vuokra, energialasku, ruoka)

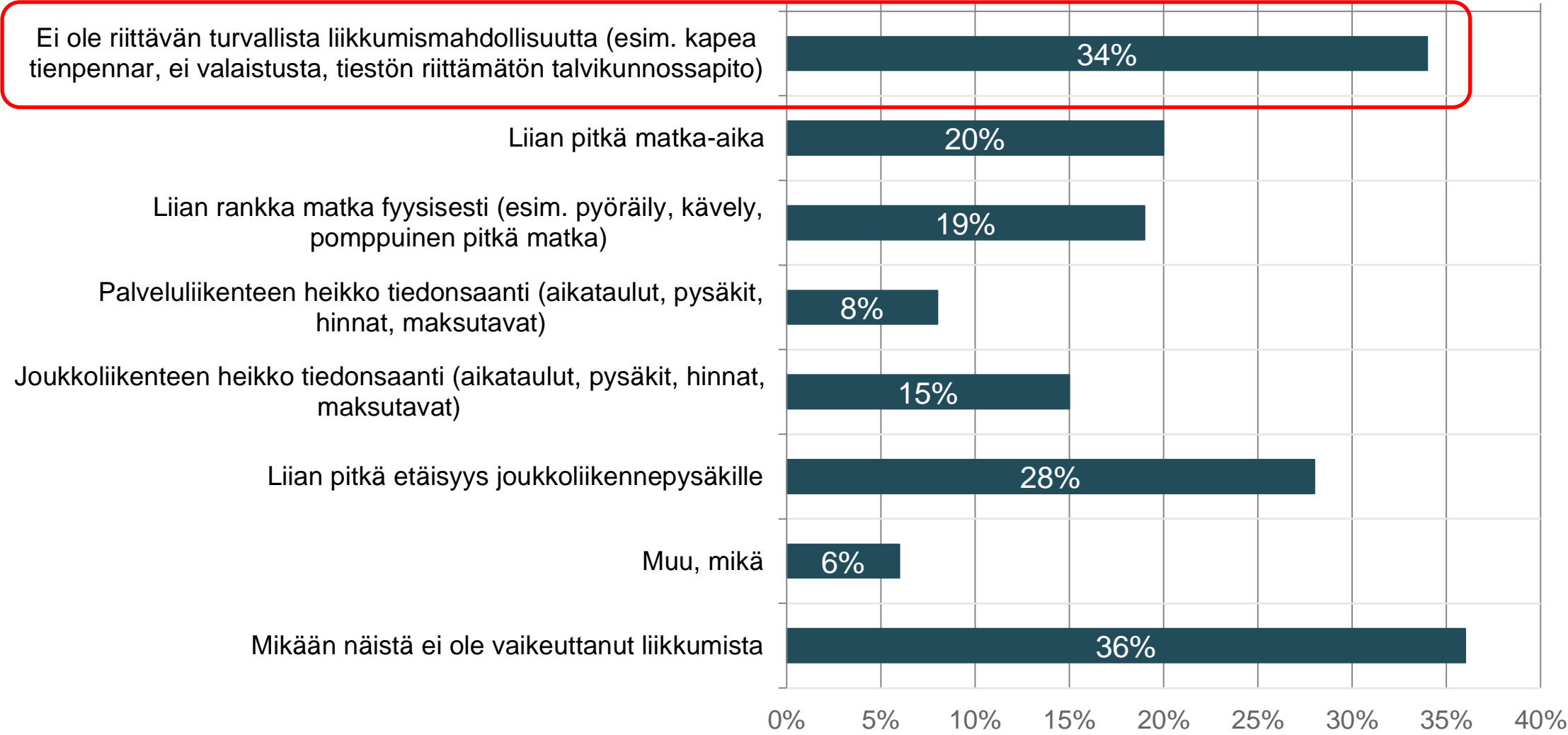
"Ruokaa on pakko ostaa ja kilsat on pakko ajaa." Asukashaastateltava

Onko jokin seuraavista vaikeuttanut kulkemista vuosien 2022-2023 aikana? (Voit valita yhden tai useamman vaihtoehdon)

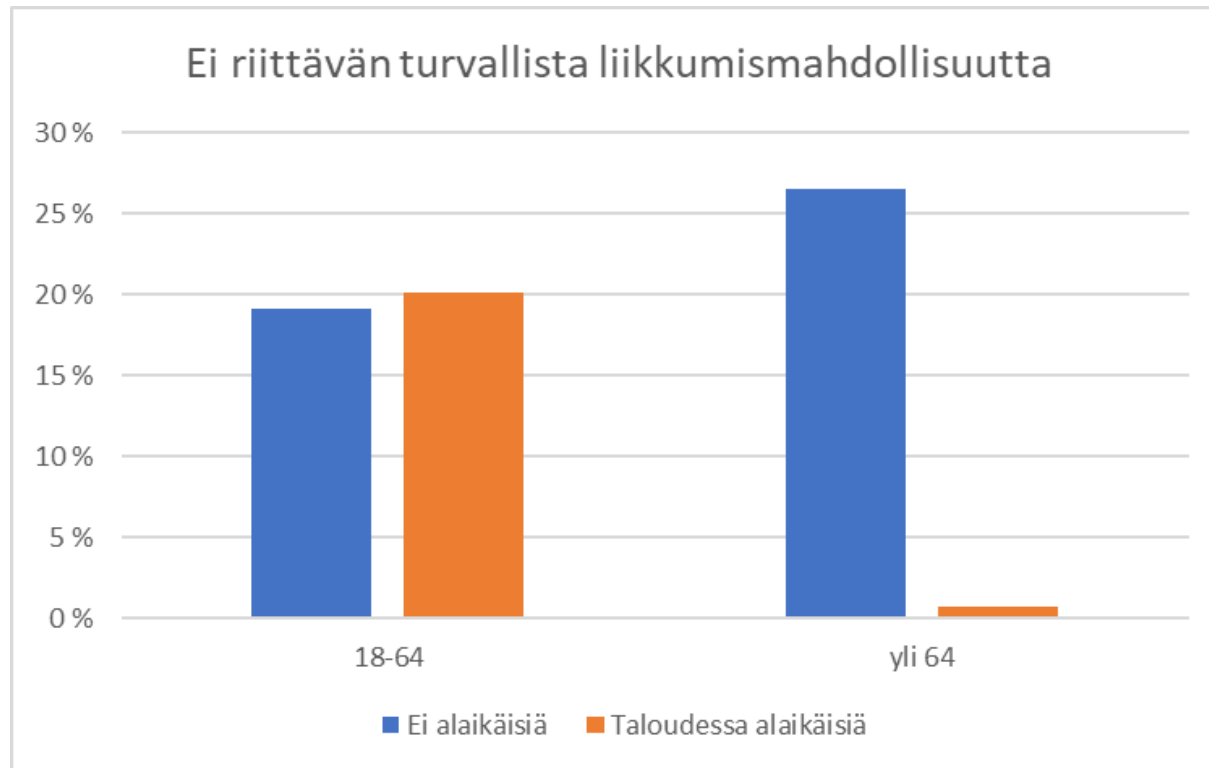
Vastaajien määrä: 726, valittujen vastausten lukumäärä: 1195

Ei ole riittävän turvallista liikkumismahdollisuutta (esim. kapea tienpennar, ei valaistusta, tiestön riittämätön talvikunnossapito)

Muu, mikä: joukkoliikenteen puute, tiestön huono kunto, polttoaineiden hinnat

Asukaskyselyn liikennetuloksia

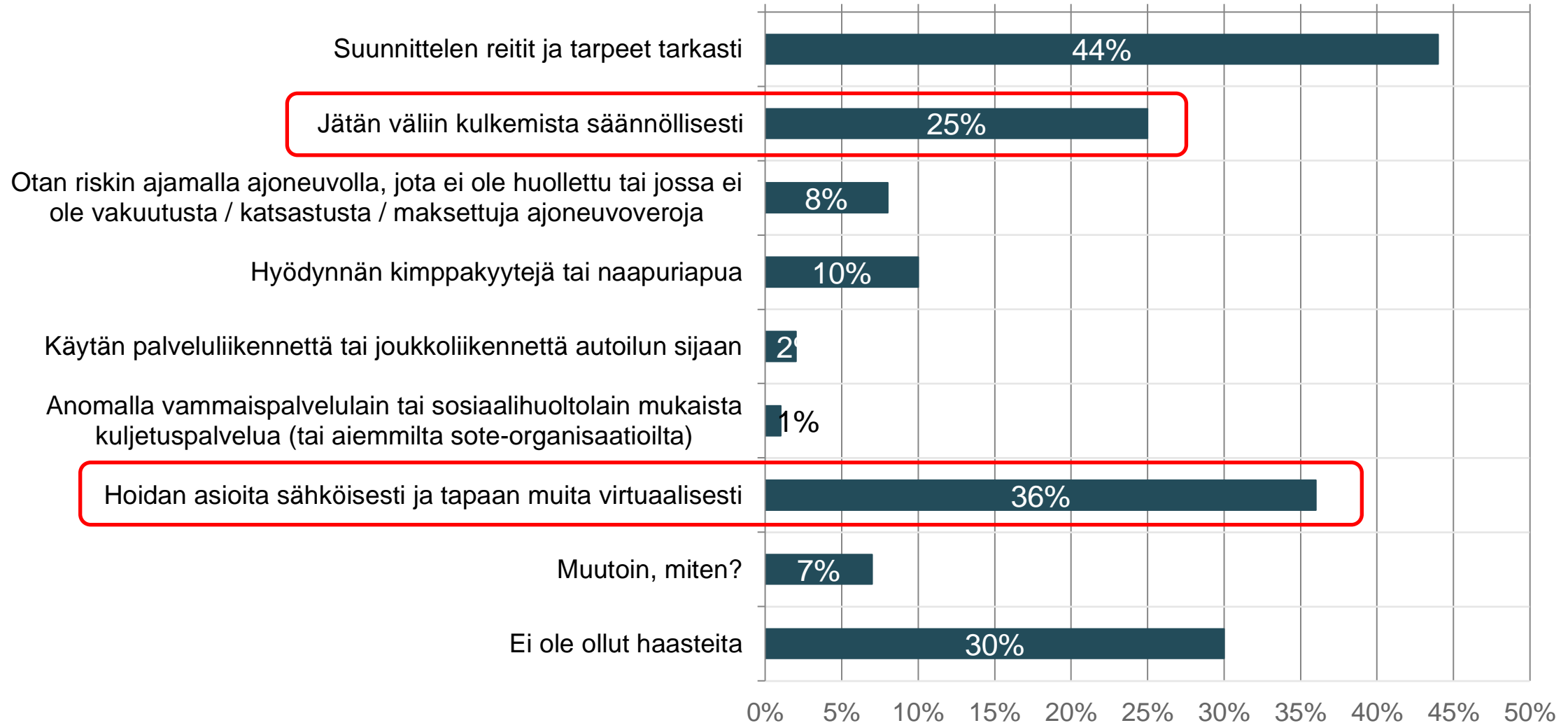

"Pari vuotta sitten tuli 60 km/h nopeusrajoitus, muttei sitä kukaan noudata." Asukashaastattelu

Miten olet ratkaissut kulkemishaasteita? (Voit valita yhden tai useamman vaihtoehdon)

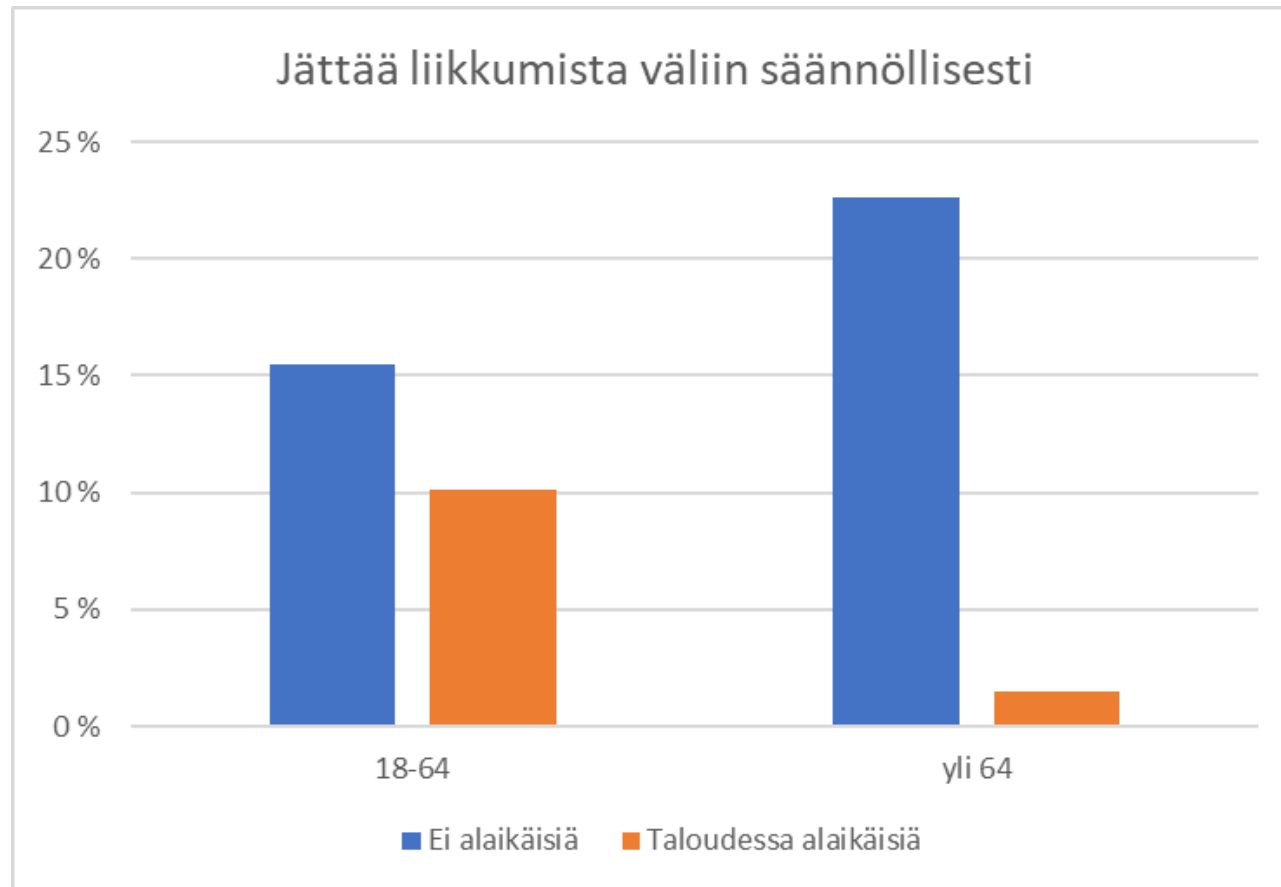

Vastaajien määrä: 731, valittujen vastausten lukumäärä: 1188

Muutoin, miten: Autoilemalla. Hieman pyöräilemällä tai etätyöllä.

Asukaskyselyn liikennetuloja

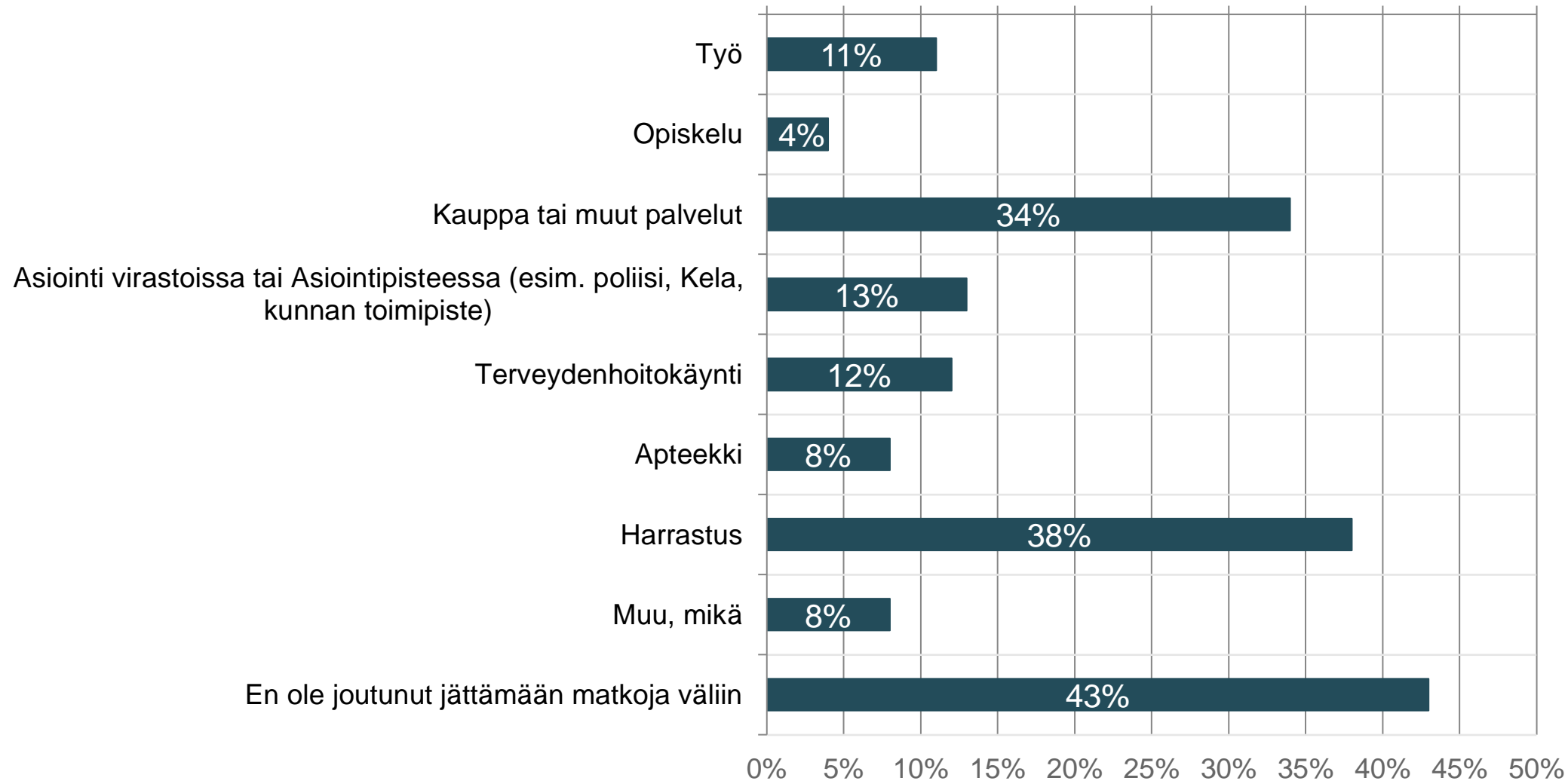

"Jokainen kauemmaksi siirtyvä palvelu on kalliimpaa mulle." Asukashaastattelu

Jos olet joutunut jättämään väliin kulkemista korkean hinnan tai vaikeuden vuoksi, niin mitä matkoja? (Voit valita yhden tai useamman vaihtoehdon)

Vastaajien määrä: 728, valittujen vastausten lukumäärä: 1227

Muu, mikä: kyläilyt, lomat, tapahtumat

Yrityskyselyn avoimia vastauksia ja yrityshaastatteluiden nostoja

Taksitoiminta

”Julkishallinnon kilpailutuksissa pitäisi huomioida haja-asutusalueen pitkät, tyhjät siirtymät”

”Jos toimisin markkinaehtoisesti, en toimisi täällä.”

”Nykyiset kilpailutetut hinnat ovat niin huonoja, ettei niitä kannattaisi ajaa. Jos ei aja, joutuu toiminnan lopettamaan ja peräkylien asiakkaat jäävät entistä useammin ilman tärkeitä kyytejä”

Kyläkaupat

F-kaasuasetus: vanhoja kylmälaitteita ei voi korjata vaan ne on uusittava →
”Paljon pieniä kauppoja tippuu pois, jotka ei ole enää investointikelpoisia”

”Ei ole asuntoja, ja on työvoimapula”

Verkkokaupan kuljetukset voivat olla haastavia teiden huonon kunnon ja heikon talvikunnossapidon vuoksi

Johtopäätökset/ yhteenveto

- Liikkumispalveluiden tarjonta on puutteellista maaseutualueilla
 - Joukkoliikenne, palveluliikenne, taksit
- Autoilun kustannukset koetaan suuriksi
 - *Palveluiden saavutettavuuden haasteet*
- Kävelyä ja pyöräilyä ei usein koeta turvalliseksi
 - *Valitaan auto tai ei välttämättä edes kuljeta*
- Palveluiden (liikenne, kauppa...) tarjoajilla kannattavuushaasteita
 - *Palveluita yhä vähemmän ja kauempana*
 - *Palveluiden saavutettavuus heikkenee entisestään*

Vaasan yliopisto
UNIVERSITY OF VAASA

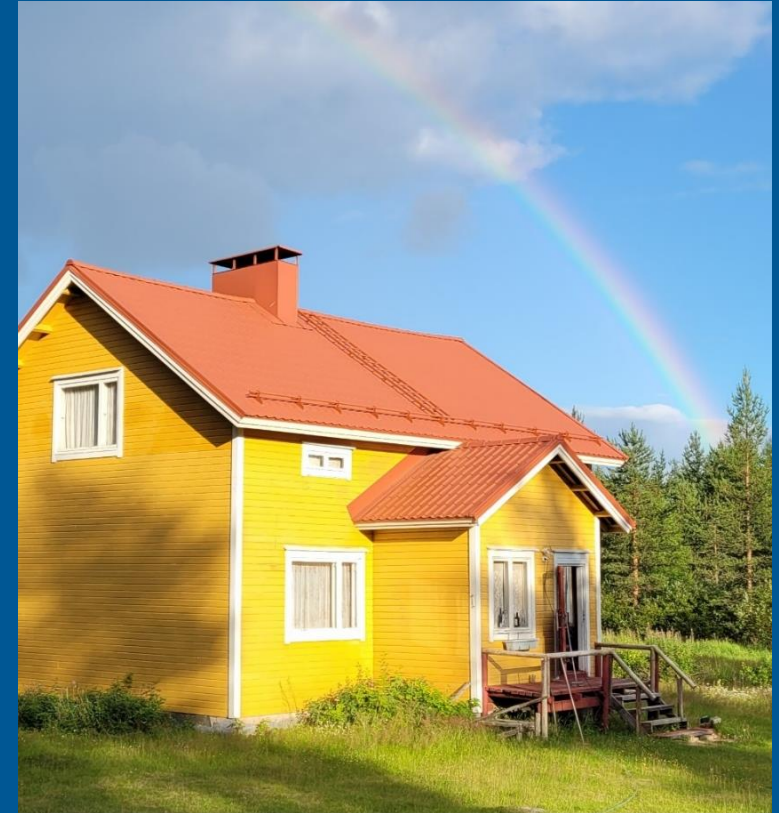
VTT

Kiitos!

Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy
Johtava tutkija Jenni Vestinen
jenni.vestinen@vtt.fi
+358 40 750 5615

Vaasan yliopisto
Projektiasiantuntija Heli Siirilä
heli.siirila@uwasa.fi
+358 29 4498 557

<https://cris.vtt.fi/en/projects/maaseudun-energia-ja-liikennekoyhyys-ilmiöinä>

Hankkeen loppuseminaari/-webinaari tammi-helmikuussa 2025